

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин,
ажылчы чоннар депутаттарынын область Советинин органы

1953
август
11
ВТОРНИК

№ 155 (2840)

ӨРТӨЗ 20 КОП.

УЛУСТАРНЫҢ БУЗУЛБАС НАЙЫРАЛЫНЫҢ ТОДАРГАЙ НӨРГҮЗҮҮ

Август 6-да ССРЭ-ниң Дээди Со-
вединиң сессиязынга 1953 чылда Со-
вет күрүнениң күрүне бюджетиниң
чугаалажып көрүшкүнү болган.
Бистин чуртувустун бүгү улустары-
ның төлөөлөкчилери чаа бюджетти
бистин Төрээн чуртувустун экономик-
тиг күчүзүнүн канчаар-даа аажок
улуз өзүлдесиниң тодаргай илгериле-
шкенин, Совет Эвилелиниң бүгү
нацияларынын болгаш улустарынын
үрө-түнөлдиг катышкан күш-ажы-
лынын түнели деп чөптүг үнөлдү
көрбүшпаш, аңаа сеткилдин ханы-
гышыкына-биле болгаш чангыс эп-
сеткилдин чүдүлдүгүзүшкүн-биле
ужурашканнар.

Бистин чуртувустун улустарынын
ажыл-агыянын болгаш культу-
разынын хөгжүлдесиниң дугайында
партияның болгаш чазактын док-
таамал сагыш салышкыны нити
эвилелдин бюджетинден-даа, эвил-
елдешкен республикаларын бюджет-
теринден-даа илеретинип турар.
Совет Эвилелиниң күрүне бюджетин
нити хемчээлиниң иштинде эвил-
елдешкен республикаларын бюджет-
терин 1953 чылда 102,6 миллиард
рубльге төлөвилээ. 1952 чыл-
дыл деңгээрге республикаларын
бюджеттери барык 5 миллиард
рубль өзөр.

Чаа бюджет болза, бүгү совет
республикаларын ажал-агый бол-
гаш культура талазы-биле улам
ыңайгы чечектелишкенин, бистин
чуртувустун бүгү улустарынын ма-
териалдыг чаагай амьдыралынын
болгаш культурадыг денелинин чаа
көдүрүлүшкүнүн көрүп турар. Бистин
хөй националдыг социалистг
Төрээн чуртувустун күчүзүн күштел-
деринче болгаш Совет Эвилели-
ниң бүгү улустарынын доктамал
өзүр турар материалдыг болгаш
культурадыг херектелдерин максимал-
ды-биле хандырыпче угулган.
Коммунистг партияның полити-
казын Совет Эвилелиниң бюджет-
тинде илеретинген. Бистин чурту-
вустун бүгү улустары боттарынын
үндөзүн амьдыралчы эрге-ажыктары-
нын илгерилешкенин Коммуни-
стг партияның политиказын көр-
үп турарлар.

Партиянын XIX съездинин беш-
ки беш чыл планынын талазы-биле
директивалары бистин ажал-агый
болгаш культурадыг бүгү тургу-
зушкунууска совет республика бү-
рүзүнүн эрге-ажыктарын бүгү Совет
Эвилелиниң нити эрге-ажыктары-
биле тудуш холбаштырып ханды-
рып турар. Совет социалистг на-
цияларын болгаш улустарын поли-
тиктиг, ажал-агый болгаш
культурадыг амьдыралынын бүгү
адырларынга партия болза, ден эр-
гелиг чоруктуң, бузулбас найырал-
дыг, бот-боттарынга дузаалажыл-
гандык болгаш улустарын акы-дунма-
лышкы кады ажалдажылганын
политиказын боттандырып турар.
Коммунистг партиянын удуртул-
ганы-биле чедип алдынган, ССРЭ-нин
улустарынын тура-соруунун болгаш
чүткүлдеринин чангыс-эви, оларын
материалдыг болгаш сагыш-сеткил
күштеринин чангыс-эви бузулбас
күш болуп турар.

Октябрьнын социалистг Улуг ре-
волюциянын тилезиниң түнелинде
хаанын Россиянын шаага
дарлаталар чораян улустары нацио-
нал дарлаалдан хосталган болгаш сөз-
өт тургузунга байдалдарында хосту-
г национал хөгжүлдениң калбак
аргаларын алганнар. Ленинни-
сталинчы национал политика бот-
тандырганы бистин чуртувустун бү-
гү улустарынын политиктиг, ажал-
агый болгаш культурадыг чечек-
телишкенин, оларын бузулбас
найыралынын быжыгып бадтыка-
тарынынга чедирген.

Бистин чуртувустун улустарынын
найыралы—бистин революциянын
улуг чаала алышкыны, Комму-
нистг партиянын национал полити-
казын боттандырып дээш чөптүг де-
миселдин, буржуаз национализмниң
бүгү хевирлеринге удур демиселдин
түнели, пролетаржы интернациона-
лизмниң өзүзүнга массаларын мога
чокка кижизидип келгенин түнели
болур. Национал көрүшпес чорук-
туң хоранын үрезинерин чажар
болгаш ССРЭ-ниң улустарынын най-
ыралын үрөп бузар деп орадажып

турган чөнгээчилерин, карьерис-
терин бүгү-ле база кандыг-даа
оралдажышкынын партия эн-
не шиптирлин-биле сойгалап иле-
редип келген болгаш чылча шаап
турар, оларын-биле кам-хайра
чокка демисежип келген болгаш де-
мисежип турар.

— Бистин ыдыктыг чүдүлдериниң
эн-не ыдыктыг—улуг орус улус-
биле болгаш өске-даа акы-дунма-
лышкы улустар-биле бистин найыра-
лывысче сандарадышкынын чүдү-
бүрү националисттерин, авантюри-
стерин болгаш дедир төртүнгөннер-
нин киңер аргазын бис кажанд-даа
болдурбас бис—деп сурагды украин
шүдүкчү депутат Павло Тычина сес-
сияга чугаалаан.

Партия улустарын найыралын
карак огу деп камгалап турар бол-
гаш оңу мога чокка быжыктырып
турар.
ССРЭ-ниң Дээди Советинин сес-
сиязын бүгү ажылы болза, улус-
тарын улуг найыралынын, Комму-
нистг партиянын, чазактын болгаш
совет улустун бузулбас катыжал-
ганын чаа күчүлдү көргүзүү болуп
турар. Бистин чуртувустун улустары
Коммунистг партиянын политика-
зын чангыс эп-сеткилдин чүдүлдү-
гүн, изин-биле деткип турарлар.
Совет республикаларын ажал-
агый болгаш культурадыг тур-
гузушкунунун канчаар-даа аажок
улуг чедип алышкынын, комму-
нистг оруктап бурунгаар оларын
чайгылыш чок шимчээшкенин депу-
таттар боттарынын чугааларына то-
даргай характерлеп турарлар.

— Казах улус, совет чуртун бүгү
улустары-биле бир дөмей, бодунуң
төрээн коммунистг партиязынга кы-
зыгаар чокка бердинген, чүге дээр-
ге, улустун эрге-ажыктарындан өскө-
эрге-ажыктар партияда чок, ажылчы
чоннарың аас-кежин дээш, бистин
чуртувуска коммунизм тургузары
дээш демиселдин сорулгаларындан
өскө сорулгалар ында чок деп чүвө-
ли ол билеп турар—деп депутат
Кержаубаев чугаалаан.

Бистин чуртувустун улустары беш-
ки беш чыл планын долдур болгаш
ажыр күүседир дээш улуг сорул
киршиктерин демисежип турарлар.
Ден эргелиг эвилелдешкен респу-
бликаларын аразында бир дугаар
болуп турар улуг Россия федера-
циязы коммунистг тургузушкунга
бодунуң чедешкинери-биле бүгү
совет республикаларга улустарын көр-
гүзүп турар. Социалистг ажал-
агый болгаш культураны хөг-
жүдериң талазы-биле Украина,
Белоруссия, Молдавия, Азербай-
жан, Грузия, Армения кайгамчыктыг
чедешкинерин болуп турарлар.
Казах, Узбек, Тажик болгаш Турк-
мен, Киргиз, Карел-Фин Республика-
лар ажал-агый болгаш культу-
раны улам ыңай көдүрүлүшкүнүн
оруу-биле чоруп орарлар. Чокта чаа
Казахстанга күчүлдү Усть-Камен-
горск гидроэлектростанция ажил-
лагла кирген. Тудушкунунга бистин
чуртувустун азы-бүрү эвилелдеш-
кен республикалардан дөрт чүс хи-
ре будурулгелер кирип турган ол
электрик станциязы Алтайның моон
сонгааргы улутурулуг хөгжүлдесин
дүргөдөр. Узбек ССР хөвөз ажал-
агый хөгжүдериң талазы-биле
улуг чедешкинерин чедип алган.

Прибалтиканын совет республика-
лары империалистг күрүндерин
көдө ажал-агый продукциялары
алыр черлери турганындан чечекте-
лип турар социалистг ажал-агый-
лыг болгаш культурадыг хосту-
г совет республикаларже кыска хууса-
нын дүргүзүндө шылчээн. 1952 чыл-
дын эгезинде-ле Литва ССР улутпур
будурулгезин дайын мурундагы
денелин 2,4 катал, Латвия ССР—
3,6 катал, Эстон ССР—4,1 катал
ашканнар.

Бүгү улустун социалистг чары-
жында социалистг нацияларын
чогаалдыкчы күштери улам тодаргай
болгаш долу ажытылып, улус масса-
ларынын иштинден улам-на чаа-чаа
тазанылар депшип үнүп турар. Со-
вет республика бүрүзүнүн будурул-
генин чаарткычлары болгаш мур-
накчылары өске республикаларга
дүргени-биле билдингир апарып ту-
рарлар. Социалистг чарыштын чор-
лук турарынын үзүндө будурулге-
ниң чаарткычларынын нити кү-
женишкени-биле күш-ажылды
бедик будурулгүлүү дээш, бешки

беш чыл планынын онаалдарын
долдур болгаш ажыр күүседир
дээш демиселге чаа-чаа тилелгелер
чаалап алдынып турар.

Социалистг культураның хөгжүл-
десинде шыгарангай чедешкинерин
дугайында бүзүрөңчиг сая-түн-
нерни депутаттар боттарынын сес-
сияга чугааларына көргүзүп турар-
лар. Эвилелдешкен болгаш автоном-
нуг бүгү республикаларда ортумак
болгаш дээди өөредилге улам кал-
бак хемчээлдиг апар чыдар, чаа
школалар, дээди өөредилге черлери,
эртем институттары, театрлар, кино,
эмнелгелер, амбулаториялар, стади-
оннар, библиотекалар болгаш өскө-
даа чүдүлдер туттунуп турар. Партия-
ның интернационализмниң үзелин-
ге кижизиткени, национал интеллиген-
циянын чаа кайгамчыктыг кадрла-
ры өзүп турар. Украин ССР-нин со-
ставына хөй өзөс чыдар дүргүзүндө
туруп келгенин үзүндө Закарпат-
ская Украина культураның хөгжүл-
десинин талазы-биле канчаар-даа
аажок улуг базынын кылган. Ында
ортумак школаларынын саны 10 ка-
тал, а чеди чыл школаларынын са-
ны—18 катал улгаткан!

Бисте ажал-агый чамдык сон-
гаарлатымас айтырыгы ам-даа
шиптирлетимээн, хождуп каап
турар будурулгелер болгаш харын
үлөтүрүнүң чамдык адырлары безин
бар, чамдык колхозтар болгаш көдээ
ажыл-агыйлыг бүдүн районнар са-
ндаргай байдалга туруп турар деп
депутаттар сессияга чугааларына
боттарынга бедик негелдиг чорук-
туң сеткили-биле демделеп турган-
нар. Практиктин ажылдын четтестерин
шүгүмчүлөшпаш, депутаттар болза,
коммунистг тургузушкунун
сорулгаларын улам чедешкинин
шиптирлээринче устанган тодаргай
хемчеглерин төлөвилеп турганнар.

Көдээ ажал-агый үндүрүвүн дугайында
Хоойлунуң төлөвилелдинде
депутаттар изин чүдүлдүгүзүшкүн-
биле ужурашканнар. Ол хоойлу кол-
хозтарын улам быжыгарына, кол-
хозчуларын чаагай амьдыралынын
көдүрүлүшкүнүгө дузалап деп са-
нал бериншиктеринге чүвө чуга-
лаан кижилер демделеп турганнар.

Ленинни-сталинчы национал поли-
тикаын төгүлдүг тилелгелери,
ССРЭ-нин улустарынын аразына
акы-дунмалышкы чоруктуң болгаш
найыралдыг харызааларын тургус-
каны делегейин дарлаттырган улус-
тарынын мурунуга совет күрүнениң
саядыралыг күжүн хөй катал улга-
тырган.

Совет Эвилелиниң ден эргелиг
улустарынын кайгамчыктыг найыра-
лынын дугайында шынныг чүдүл-
дү чажыгарын империалистг чүдүл-
бүрү аргалар-биле орадажып турар-
лар. Оон-биле кады боттарынын
улустар кулданырынын болгаш үп-
тээринин политиказын олар кул-
тарынын кады ажалдажылганын,
оларга «дузаламчыны» илердиш-
кени деп ыят чогу-биле адал турар-
лар. Ыңчалза-даа ССРЭ-нин улус-
тарынын бузулбас улуг найыра-
лынын дугайында шынныг чүдүл-
даа моондактарын ажил эргип,
хосталга болгаш хамаарышпас чорук
дээш, быжыг тайбың дээш демиселге
дарлаттырган улустарын сорул кири-
бипашан, Азиянын, Африканын, Мур-
нуу Американын эн-не ээн булуңу-
рына чедип турар.

Тайбын тургузучу күш-ажыл-
биле иштелген Совет Эвилелиниң
улустары быжыг тайбын дээш
шиптирлиг демисежип, боттарынын
серемчиленин мога чокка бедидип,
бодунуң төрөэн күрүнениң камга-
лап күчүзүн быжыктырып турар. Со-
вет Эвилелиниң интернационализм
өзүзүнга кижизиткен улустары
улуг кыдат улус-биле, улус демокра-
тиязын бүгү чурттарынын улустары-
биле, капиталистг болгаш коло-
ния чурттарынын ажылчы чоннары-
биле найыралын быжыктырып турар
болгаш моон сонгаар-даа быжы-
лаарлар.
Совет Эвилелиниң Коммунистг
партиязы болза, хөй националдыг
социалистг күрүнениң үндөзинери-
нин үндөзүн, акы-дунмалышкы со-
вет республикаларын бүгү чедеш-
кинеринин кол чүдүлү—улустарын
найыралын быжыглап келген болгаш
моон сонгаар-даа бүгү хемчеглер-
биле быжыглаар.

(«Правданын» август 7-де
мурунку чүдүлү).

ССР Эвилелиниң Камгалап Министриниң ДУЖААЛЫ

1953 чылдын август 9.

№ 62

Москва хоорай

Эштер уждукчулар болгаш штурманнар, инже-
нерлер болгаш техниктер, агааржы адыжыктар бол-
гаш радистер, уچار-чүдү механиктери болгаш мо-
торжулар, уچار-чүдү улутпурнуч ажалдакчылары!
Эштер солдаттар болгаш матростар, эштер стар-
шиналар!

Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмирал-
дар!
Бо хүн Совет Армия болгаш Шериг-Агаар Флodu
бистин чуртувустун бүгү ажылчы чоннары-биле ка-
ды Агаар Флoduнун Хүнүн байырлап турар.

Бистин Төрээн чуртувустун Шериг-Агаар Күште-
рин улам хөгжүдөр болгаш сайзырангайжыдар хе-
рекке чаа, улам-на улуг чедешкинерлиг болурун
ужар-чүдүлүг бодунуң составына болгаш уچار-
ССР Эвилелиниң Камгалап Министри

чүдү улутпурнуч бүгү ажалдакчыларынга идереп
тур мен.

Агаар Флoduнун Хүнүн демделгээрн-биле дужаа-
рым болза:

Бо хүн, 1953 чылдын август 9-та бистин Төрээн
чуртувустун найсылалы—Москвага болгаш эвилел-
дешкен республикаларын найсылалдарына артыл-
ларынын чээрби удаа дааштаашкыны-биле салют
кылар.

Совет Агаар Флот делгерезин!

Совет улус болгаш оон эрес маадырлыг Армиязы
база Шериг-Далай Флodu делгерезин!

Совет чазак делгерезин!

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязы деле-
резин!

Совет Эвилелиниң Маршалы Н. А. БУЛГАНИН.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң сессиязы

Эвилелдин Советиниң 1953 чылдын август 7-де

хуралының дугайында

ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Август 7-де, эртеңиниң 11 шакта,
Кремльге, Кремльдин Улуг Ордузунга
Эвилелдер Советиниң үшкү хура-
лы болган.

Эвилелдин Советиниң даргазы депу-
тат М. А. Яснов хуралды дарга-
лаан.

Эвилелдин Советиниң хуралына
1953 чылда ССРЭ-нин Күрүне бюд-
жетиниң дугайында болгаш 1951 ба-
за 1952 чылдарда ССРЭ-нин Күрүне
бюджетиниң күүселдесиниң дугайы-
нда илеткелдин талазы-биле санал
бээрн үргүлчүлөп турган.

Санал бергенер болза: депутат
Т. И. Кулиев (Азербайджан ССР-ниң
Сабирабский округундан), депутат
У. Ю. Юсупов (Узбек ССР-ниң Таш-
кентский-Сталинский округундан),
депутат А. Е. Кочиян (Армян ССР-
ниң Ленинканский округундан),
депутат А. Суеркулов (Киргиз ССР-
ниң Тянь-Шаньский округундан), де-
путат Г. Е. Коваленко (Грозный об-
ластын Грозненский көдээ округун-
дан), депутат Н. С. Тихонов (Ленин-
град хоорайнын Дзержинский окру-
гундан), депутат А. И. Козлов (Казах

ССР-ниң Усть-Каменогорский окру-
гундан), депутат П. А. Литвинов
(Вологда областын Череповецкий ок-
ругундан), депутат Д. Расулов (Тад-
жик ССР-ниң Кулябский округундан),
эп А. Ф. Третьяков (ССРЭ-ниң
Кадкы камгалап министри), депу-
тат С. Бабаев (Туркмен ССР-ниң
Ташауэский округундан), эп А. Е.
Петрушев (ССРЭ-ниң тывыш коопе-
ративиянын Төп чөвүлелиниң Баш-
теар чериниң даргазы).
Эвилелдин Советиниң үшкү хура-
лы моон-биле доозулган.

Националдар Советиниң 1953 чылдын август 7-де

хуралының дугайында

ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Август 7-де, кежээкиниң 6 шакта,
Кремльге, Кремльдин Улуг Ордузунга
Националдар Советиниң үшкү ху-
ралы болган. Националдар Советиниң
даргазы депутат Ж. Шахметов
хуралды даргаалаан.

Националдар Советиниң хуралына
1953 чылда ССРЭ-нин Күрүне бюд-
жетиниң дугайында болгаш 1951 ба-
за 1952 чылдарда ССРЭ-ниң Күрүне
бюджетиниң күүселдесиниң дугайы-
нда илеткелдин талазы-биле санал
бээрн үргүлчүлөп турган.

Санал бергенер болза: депутат
П. С. Проконев, (Карел-Фин ССР-
ниң Питкяранский округундан), де-
путат М. М. Межилов (Дагестан
АССР-ниң Хунзаковский округундан),
ССРЭ-нин машина тудушкунунун
министри С. А. Аковов депутат,
Г. Е. Буржакаев (Украин ССР-ниң
Уманский округундан), депутат
А. М. Миркулова (Абхаз АССР-
ниң Гальский көдээ округундан),
депутат И. А. Афанасьев (Чуваш
АССР-ниң Чебоксарский округун-

дан), депутат Б. Григорян
(Армян ССР-ниң № 305 округундан),
депутат М. М. Алиев (Азербай-
джан ССР-ниң Лачинский окру-
гундан), депутат Р. Т. Махал (Эстон
ССР-ниң Раверский муруну округундан),
депутат А. Т. Вендлова
(Литва ССР-ниң Алитусский окру-
гундан), депутат А. Сарыев (Турк-
мен ССР-ниң Кагановичский окру-
гундан).
Националдар Советиниң үшкү ху-
ралы оон-биле доозулган.

КРЕМЛЬДИҢ УЛУГ ОРДУЗУНГА

Эвилелдин Советиниң болгаш Националдар Советиниң катышкан хуралы

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң сес-
сиязы Кремльдин Улуг Ордузунга
дөрт хүннерде үргүлчүлээн. Август
8-те Эвилелдин Советиниң болгаш
Националдар Советиниң катышкан
хуралы болган. Хуралдар залга
депутаттар болгаш хөй санын аалчы-
лар долдур олурупкан.

Дипломаттыг олуттарда—даштык
чурттарын Москва элчин чер-
леринин баштыкчылары. Совет бол-
гаш даштык парлаганын төлө-
лөкчилери олуруп турган.

Чазак олуттарында—ССРЭ-нин
Дээди Советиниң Президиумунун
кежигинери болгаш министрлер.

Хүндүскүнү 2 шак. Дарганын
столуун артында Эвилелдин Со-
вединиң даргазы депутат М. А. Яснов
Националдар Советиниң даргазы депу-
тат Ж. Шахметов, оларын ора-
лакчылары—депутаттар А. И. Кири-
ченко, Т. М. Зуева, А. Ю. Снечук,
А. И. Ниязов, М. Т. Якубов, М. В.
Зимьянин, В. Т. Лацис, Т. М. Мати-
ашвили.

Чазак олуттарына партиянын
болгаш чазактын удурткучлары
эштер Г. М. Маленков, В. М. Моло-
тов, Н. С. Хрущев, К. Е. Ворошилов,
Н. А. Булганин, Л. М. Каганович,
А. И. Микоян, М. З. Сабуров бол-
гаш М. Г. Первухин олар үнүп кээр-
ге динмиттиг адыш часкаашкыны
болган.

1953 чылда ССРЭ-нин Күрүне
бюджетиниң талазы-биле санал бээрн
үргүлчүлөп турган. Депутат
Я. Э. Калиберзин (Латвия ССР-
ден) чүвө чугаалаан.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели-
нин Даргазы эш Г. М. Маленковка
сөс берген.

Улут шупту туруп келген. Залга
динмиттиг адыш часкаашкыны болуп
турган.

Эш Маленковтуң чугаазын депу-
таттар болгаш хөй санын аалчылар
улуг кичээңгей-биле дынаан. Залга
адыш часкаашкыны даяр-даяр
болуп турган.

ССРЭ-нин Күрүне бюджетиниң
дугайында илеткелдин талазы-биле
саналдарны доозар дугайында санал

келген деп хуралдын даргазы чу-
гаалаан. Ол санал хүлээп алдынган.

ССРЭ-ниң Сан министри А. Е.
Зверев бодунуң дөпчү харызынга
депутаттарын саналдарын Министр-
лер Чөвүлели көөр апар деп чуга-
лаан. 1953 чылда ССРЭ-нин Күрүне
бюджетин, 1951 база 1952 чылдарда
Күрүне бюджетиниң күүселдесиниң
дугайында отчөтү бадылаарынче
болгаш 1953 чылда ССРЭ-нин Күрүне
бюджетиниң дугайында Хоойлуну
бадылаарынче Дээди Совет кирген.

1953 чылда ССРЭ-нин Күрүне
бюджетин орулгалар талазы-биле
540.264.720 муң рубль түнге, чарыг-
далдар талазы-биле 530.532.048
муң рубль түнге, орулгалары чарыг-
далындан 13.732.672 муң рубль
ажып турар кылдыр бадылаан.

Оон соонда 1951 болгаш 1952
чылдарда ССРЭ-нин күрүне бюдже-
диниң күүселдесиниң дугайында от-
чөттү бадылаан. 1953 чылда ССРЭ-
ниң Күрүне бюджетиниң дугайында
Хоойлуну болгаш көдээ ажал-агый
үндүрүвүн дугайында Хоойлуну
Дээди Совет чангыс үн-биле бады-
лаан.

Хүн чурумунун ийн дугаар айты-
рымынче—ССРЭ-нин Дээди Со-
вединиң Президиумунун Чарлыктарын
бадылаар дугайында айтыргы чу-
гаалаарынче, ССРЭ-ниң Дээди Со-
веди кирген.

Бо айтыргы талазы-биле ССРЭ-
ниң Дээди Советиниң Президиумунун
Секретары депутат Н. М. Пегов
илеткел кылган.

ССРЭ-ниң Дээди Совети ийн па-
лалаларын харугда хол көдүрүш-
күнү-биле моон алаанда доктаалдары-
нын чангыс үн-биле бадылаан:

«Л. П. Бериянын күрүнеге удур
кем-буруулуг үлгедилериниң дугайында
ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун
Чарлыгы бадылаар дугайында», «Ортумак
машиниң тудушкунунун министрствонун
тургузар дугайында ССРЭ-ниң Дээди
Советиниң Президиумунун Чарлыгы
бадылаар дугай

ССРЭ-нің Дээди Советінің Сөведінің сессиясы

1953 чылда ССРЭ-нің Күрүне бюджетінің дугайында болгаш 1951 база 1952 чылдарда ССРЭ-нің Күрүне бюджетінің күүселдезиниң дугайында

Эввелдин Советінің бюджет комиссиясының даргазы депутат Л. Р. Корниецтиң әдеринчи илеткелі

Эштер депутаттар! Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиясының XIX съездиниң шийтирлері бистин чурттуң экономиказының болгаш культуразының чаа күчүлүг көдүрүшкүнүнүн кайгамчык улуг программасы-биле, коммунизмге оруктал бистин улам ыңайгы бурунгаар шимчээшкениниң программасы-биле совет улусту чепсеглээн.

Съездиниң шийтирлерин амыдыралга боттандырышсаан, Коммунисттик партияның Төп Комитетди болгаш Совет чазак бистин Төрээн чуртувустун экономиказы болгаш чамгалал күчүзүн быжыглаарының талазы-биле, Совет Эвилелиниң бүгү делегей байдалын быжыглаарының талазы-биле, ажилчыннарның, колхозчуларның, интеллигенцияның, бүгү совет кижилериниң амыдыралын улам ыңай экижидериниң талазы-биле улуг ажилды чоруткан.

Коммунисттик партияны болгаш Совет чазакты долгандыр улам сырый катышкан, бистин чурттуң ажилчы чоннары ССРЭ-нің хөгжүлдезиниң бешки беш чыл планын күүседиринче болгаш ажал күүседиринче боттарының бүгү күштерин укладыр турар.

ССРЭ-нің улус ажил-агыйын улам ыңай хөгжүдөр талазы-биле партияның XIX съездиниң салган сорулгалары Совет Эвилелиниң Күрүне бюджетинде тодаргай илеретинип турар. ССРЭ-нің 1953 чылда Күрүне бюджетинде улус ажил-агыйынның планы-биле бүрүн дүшүрүр чогаатынган болгаш ажил-агыйын, культураны, улустун чагаай чоруун улам ыңай өстүреринче, бистин социалисттик Төрээн чурттувустун күчү-шудалын быжыглаарынче үлгүлүг.

Улус ажил-агыйын 192, 5 миллиард рубль түгө, 1952 чылга болаарга 13,7 миллиард рубль хөйүнү ажаландыраары бюджет эзугаар көрүп турар, ол болза, социалисттик экономиказын бүгү адырларының улам ыңайгы көдүрүшкүнүн, улус ажил-агыйынның техниктиң хандырынышының бедилерин, үлөтүр болгаш көдээ ажил-агыйн продукциязының бүдүрүп үндүрүшкүнүн көвүдөдирин хандыраар.

Чырыдышкыны, кадык камгалалын, социал хандырылганын болгаш өске-даа социал-культура хемчеглерин ажаландыраарына 129,8 миллиард рубльди көрүп турар, ол болза, 1952 чыл-биле дөмөйлээрге 7 миллиард рубль өздүдөн көргүзүп турар.

Чырыдышкына, культурага болгаш кадык камгалалына ажаландырышкынын дыка көвүдөткөн чорук школаларынын, техникумнарның, дээди өредилге черлериниң, библиотекаларынын болгаш өске-даа культураның черлериниң четкилерин улам ыңай калбартырын, медицина-санитар албан-черлериниң четкинин калбартырын болгаш чонун медицина хандырылганын элээн экижидерин хандыраар. Чуртталга тудуунга, хоорайларынын болгаш ажилчын суурларын чагаайжыдылганына ажаландырышкынын өзүп турар.

Улус ажил-агыйынга болгаш социал-культура хемчеглеринге чарыгдаларынын көвүдөдирге оран камгалаарынын сан-хөгжүлдезинге ажаландырышкынын 1952 чылдын сметаы-биле дөмөйлээрге, 3,6 миллиард рубльге кызырлып турар. Бу бөгү болза, Совет Эвилелиниң Күрүне бюджетинде тайбын тургузушкунун бюджетинде болурун херечилеп турар-дыр.

1953 чылда Күрүне бюджетиниң кол үнер дөстери болза, эртен чылдаргагы ышкаш социалисттик бүдүрүлгелерден болгаш организациялардан кирилделер болуп турар. Ол оругаларынын бот-дезини эртен чыл-биле дөмөйлээрге өзүп турар, мынаарга чондан үндүрүлгелерин, чыылдарынын болгаш эки-тура кирилделериниң бот-дезини дыка кудулап турар. Оон-биле кады чонун ортузунга тарадып турар күрүне чээшкенинеринден бюджетке кирилделер 2-ден ажыг катеп эвээжеп, көдээ ажил-агыйн үндүрүшкүнүн талазы-биле төлөвирлер дыка эвээжеп турар.

Эштер депутаттар! Бюджет комиссиясы 1953 чылда ССРЭ-нің Күрүне бюджетин бо чылдын февральда таныжып көргөн. Амгы үеде бюджет комиссиясы болза, массалык херегледил бараннарынга күрүненни үрүмкөп садар өртектерин кудулатканы-биле, күрүне чээшкениниң түңүнүн кызырлганмы-биле, ССРЭ-нің министрстволарын эде тургузарынын дугайында хоойду болгаш калбак херегледилерин ба-

рааннарын бүдүрериниң талазы-биле чазактын немелде даалгалары-биле холбаштыр ССРЭ-нің Күрүне бюджетин база катеп көргөн. Эвилелиниң Советиниң болгаш Националдар Советиниң бюджет комиссияларынын кириген саналдарын эзугаар Дээди Советтин көөрүнчө кирип келген Күрүне бюджетинге оругаларынын 3035 миллион рубльге көвүдөдир кылдыр өөренип көрдүгөн болгаш хүлээп алдынган.

Оон аягыда, Эвилелиниң Советиниң бюджет комиссиясы болза, бюджет оругаларынын 907,4 миллион рубльге, оон иштинде: саарылга үндүрүшкүнүн талазы-биле 617,4 миллион рубльге, оларын иштинде, ССРЭ-нің аш-чем болгаш чик үлөтүр Министрствозунун талазы-биле—570 миллион рубльге, херегледил кооперациязынын талазы-биле—46 миллион рубльге, база ССРЭ-нің электри станциялар болгаш электри үлөтүр Министрствозунун талазы-биле—1,4 миллион рубльге немештир көвүдөдирини, илеретинген аргалар-биле холбаштыр массалык херегледил бүдүрүп үндүрүп турар продукцияларын садып саарынын планын көвүдөдирини болгаш ассортиментини экижидериниң дугайында; санажылгаларынын тодаратканы-биле холбаштыр ССРЭ-нің Күрүне банкызынын оругаларынын шилчидилгелериниң талазы-биле 100 миллион рубльге база өске оругалар талазы-биле 190 миллион рубльге көвүдөдир дугайында саналын кирип турар.

Бюджет комиссиясы болза, немелде ажаландырышкынар дугайында тус-тус ведомстволарынын болгаш эвилелешкен республикаларынын министрлер чөвүлелдериниң дилеглерин өөренип көргөш, Күрүне бюджетиниң күүселдезиниң чорудулазына чарыгдаларынын көвүдөдир болунары: санажылгаларынын тодаратканы-биле холбаштыр Украин ССР-нің талазы-биле 20 миллион рубльге, Узбек ССР-нің талазы-биле 13,3 миллион рубльге; оларын иштинде: чер-чер Советтериниң чуртталга фондузунун капитал септелгезинге 10 миллион рубльди болгаш кадык камгалал албан черлериниң хандырылганына 3,3 миллион рубльди болгаш Тажик ССР-нің талазы-биле чер-чер Советтериниң чуртталга фондузунун капитал септелгезинге 2 миллион рубльди көвүдөдирин көрүп турар.

1953 чылда ССРЭ-нің Күрүне бюджетин айткан чазалгалар-биле кадык бадылаар болгаш чарыгдалардан оругаларынын ажыраарына 907,4 миллион рубльди укладыр деп саналды бюджет комиссиясы кирип турар.

Эштер депутаттар! Совет улус Коммунисттик партиянын удуртулганы-биле 1952 чылда болгаш 1953 чылдын эртен чартык чылында ажил-агый болгаш культураны тургузушкунун бүгү адырларына чаа улуг чедишкениниң чедип алгай. 1953 чылдын бирги чартык чылында бүдүрүлгө планы үлөтүр талазы-биле нитизи-биле 100 хуу күүсетинген. Бүгү үлөтүрүнүн нити продукция бо чылдын 6 айларынын иштинде эртен чылдын ол үези-биле дөмөйлээрге 10 хуу өскөн.

Үлөтүрүнүн болгаш көдээ ажил-агый бүдүрүлгезиниң адырына чедип алган чедишкенинге, күш-ажылдын бүдүрүшкүнүнүн бөдөнүнүн болгаш продукциянын бот-уезиниң кудулаанына үндөйлөш, аш-чем болгаш үлөтүр бараннарына күрүненни үрүмкөп садар өртектериниң карточка системанын соолаанын соонда сан-талазы-биле алды дугаар чаа чингелдезин чазак 1953 чылдын апрель 1-ден эгелдеп боттандырган.

Көдээ ажил-агый үндүрүшкүнүн дугайында чазактын үндүргөн шийтири, ол ышкаш мал ажалын болгаш көдээ ажил-агыйнын өске-даа адырларын улам ыңай хөгжүдөрүнүн талазы-биле чорудуп турар хемчеглер болза, колхозтарын быжыглаар, колхозчу тараачынарнын болгаш бүгү совет улустун чагаай чоруун бедилериниң дугайында партиянын болгаш чазактын сагыш салышкынынын чаа тодаргай илергейлээшкени болур.

1953 чылдын бирги чартык чылында улус ажил-агыйнын болгаш культуранынын өзүлдөз болза, 1951 чылдын болгаш 1952 чылдын планынын күүселдезиниң түнелдери ышкаш ССРЭ-нің хөгжүлдезиниң бешки беш чыл планынын талазы-биле партиянын XIX съездиниң директиваларына салдынган сорулгалар чедишкениниң күүсетинип турарынын дугайын херечилеп турар.

ССРЭ-нің Күрүне бюджетинде 1952 чылда база-ла чедишкениниң күүсетинген. Бүдүрүлгелериниң болгаш ажил-агый организацияларынын хөй кезин бюджетке төлөвирлер планынын чүгүлө күүсеткен эвес, харын ажыг күүсеткенер. Оон-биле чергелештир карылга чок чорукту бедилерин дээш, камналганын корумчурумун сагыры дээш демиселди чепсез чорудуп, улуг чидиргелерин болдуруп база бюджеттиң мурнунга боттарынын хүлээлгелерин күүсетпейн хожудап турар бүдүрүлгелер ам-даа бар. Чижээ, ССРЭ-нің Хөмүр даш үлөтүрүнүн Министрствозу 1952 чылда бүдүрүлгө планын нитизи-биле күүсеткен, ыңдыг болза-даа, оон-биле чергелештир шилчидилгелерин болгаш разрезтеринд хөй кезин хөмүр даш тывыжынын планын күүсетпезинер. Хөмүр даш үлөтүрүнүн бүдүрүлгелери ажил агый эвес чоруктан хөй чидиргелерин болдурушсаан, эртен чылым прудкыянын бот-уезин доктааткан хемчээлге кудулапсаан. Оон түнелде 1952 чылда бюджетке төлөвирлер планы күүсетинмейн барган. Улуг чепстер 1953 чылдын бирги чартык чылында база-ла узукатынмаан. Бир тонна хөмүр даштын болуези планда көрдүнгенинден 2,4 хуу бедик болгон; «Ворошиловград-голь», «Молотовголь» болгаш «Сахалинголь» комбинаттары 1953 чылдын бирги чартык чылында хөмүр даш тывыжынын планын күүсетпезинер.

ССРЭ-нің Тулуг материалдарынын үлөтүрүнүн Министрствозунун эвилелдин чыгырганына бүдүрүлгелеринде урей кылышкынардан чидиргелер 1952 чылда 52,5 миллион рубль, бүдүрүшкүлүг эвес чарыгдалардан чидиргелер—45,9 миллион рубль болган.

ССРЭ-нің Дээди Советиниң үшкү сессиязына ССРЭ-нің ышк болгаш саазын үлөтүрүнүн Министрствозунун ажилын шыгыгы шүгүмчүлөге таварыштырган турган. Ындыг болза-даа, Министрство шүгүмчүлөдө чоругу түнелдерини кылбаан болгаш бүдүрүлгелерин ажалын 1952 чылда болгаш 1953 чылдын бирги чартык чылында экижитпез. 1952 чылда тулуг ыяжын сөөртүрүнүн планын чүгүлө 82,5 хуу күүсеткен. Ышк белеткеленин планын күүсетпезин чорук болза, механизмнери багай ажаллаанынын, ажилчыннарнын ажилга ызырынмас чоруунун, дыка хөй ыяш ажил-агыйларына куш-ажылды багай организациясаанынын, бүдүрүлгенин чаарткычыларынын болгаш муракчы бүдүрүлгелерин дуржулгазын кошкак непереткенинин хараазы-биле болган. Дыка хөй ышк ажил-агыйларында ажилчыннарга чуртталганын болгаш культураны амыдыралдын чогуур байдалдары тургустунмаан, оон-биле чергелештир ол чорулгаларга күрүнгелден үндүрүп берип турар хөрөнгелер бүрүнү-биле ажаллаатынмай турар.

Бүдүрүлгө планын, ол ышкаш продукциянын бот-уезин кудулаарынын талазы-биле онаалданы күүсетпезини, база ажил-агый эвес чоруктардан чидиргелерин болдурганнын түнелдинде ышк үлөтүрүнүн бүдүрүлгелери 1952 чылды улуг чидиргелериг дооскан. ССРЭ-нің Ышк болгаш саазын үлөтүрүнүн Министрствозу бүдүрүлгенин экономиказынын айтырылгыныче чогуур кичээлге салбайн турар. 1952 чылдын дугузунда кол эргелдерин болгаш тресттериниң бухгалтер отчөттары болгаш балансарын Министрство мынчага чедир көрбөз болгаш оон-биле холбаштыр оругалыг (каража чок) чорукту бедилериниң болгаш ведомство адаанда бүдүрүлгелерге болгаш организацияларга материал болгаш ашк хөрөнгилер чарыгалына камналганын корум-чурумун сагырынын талазы-биле эргежок чугула хемчеглерин албаан.

Бо бөгү болза, ССРЭ-нің Ышк болгаш саазын үлөтүрүнүн Министрствозу эргежок чугула түнелдерин кылырын, бүдүрүлгелерин удуртурун экижидерин болгаш бүдүрүлгө планынын база бот-уезини кудулаарынын талазы-биле онаалгаларын күүселдезин хандыраарын шыгыгы негеп турар.

Бистин үлөтүрүвүс ажил-агыйнын өске-даа бүгү адырлары ышкаш продукция бүдүрериниң, бот-уезини кудулаарынын болгаш чыылдарынын көвүдөдириниң талазы-биле планнары күүседир болгаш ажыг күүседир бүгү аргалар бар. Ам ажил-херек болза, XIX съездиге партиянын Төп Комитетиниң отчөт

илеткелинге эш Маленковтун чугулааны ышкаш ол аргаларны бүрүнү-биле ажаллаары, ажилды чепстерини шийтирлени-биле узуктаары, бүдүрүлгө чедир ажиллаан курлавырларын илередири болгаш оларын улус ажил-агыйнын көдүрүшкүнүнүн күчүлүг үнер дөзү кылдыр хуулдары болур.

1952 чылда дыка хөй тулуг организациялары капитал тулугуну планын болгаш тулугун бот-уезиниң кудулаарынын талазы-биле онаалгаларын күүсетпезин бюджет комиссиясы айттып турар. Чамдык министрстволар дыка хөй тулуг объектилериниң талазы-биле ашк болгаш материал курлавырларын санаараашкынын болдуруп турар, ол болза, тулугларын саадаларына болгаш капитал чарыгалдарынын ажыктыг чоруун кудулаарына чедирип турар.

Чижээ, ССРЭ-нің Чик болгаш аш-чем үлөтүрүнүн Министрствозунун эгет үлөтүрүнүн Кол эргеленин системасына элээн хөй чылдар мурнунда эгелээн 16 колхозликтер тулугушкуну 1953 чылдын январь 1-де доозулбайн хөвээр артып калган, оон-биле чергелештир чаа объектилер тулугушкуну чорудуп турар, ол чорук чедир туттунмаан тулугларга бар турар хөрөнгилерин мөөнөз аргалары бербейн турар.

Аш-чем үлөтүрүнүн тулугларын тулугунын планнарына болгаш аш-чем үлөтүрүнүн лимиттен ажыг объектилерин ажаландыраарына чепсез үндөзүннө барда өскөргилер кирип турган факталар база тургулаан. Чижээ, Горький хоорайда пиво хайындырар «Волга» леп заводту тулугунын планын беш катеп өскөргилер кирип, ыңаарга 1952 чылдын мартта, июньда болгаш сентябрьда ажаландырышкынын планын 1.130 муң рубльге кызыраарына чедирген, а июньда ою 500 муң рубльге көвүдеткен турган. Устүү-Днепровскинин кукураза-крахмал комбинатынын чыл планын 9 катеп, бирде чарыгдалар хемчээлин кызыраарынын талазы-биле, бирде ою көвүдөдириниң талазынче өскөртүп турган.

Ол медилег «планнаашкына» болза, тулугу дезорганнаашкына болгаш оон бот-уезин аргадарына чедирер, ажалдар планнарынын күүселдези дээш тулугларын удуртуучуларын харысалганын кудуладып турар.

Бистин чуртта чуртталга тулугушкуну калбаа-биле неперезиң болгаш чыл келген тулуг-на өзүп турар. 1953 чылдын бирги чартык чылында чуртталга тулугушкунун талазы-биле капитал ажалдарынын чөвүлел эртен чылдын ол үезинге дөмөйлээрге 7 хуу көвүдөз.

Ындыг болза-даа, чуртталга тулугушкунуну планнарынын күүселдези дээш демисел ажил-агый удуртуучуларынын, министрстволарынын болгаш эвилелешкен республикаларынын министрлер чөвүлелдериниң кичээлгенин төвүде турары чар болганда эвес.

1952 чылда чуртталга шөлдери ажаллаага киририниң планын ССРЭ-нің Тулуг материалдар үлөтүрүнүн Министрствозу 69 хуу, ССРЭ-нің Химия үлөтүрүнүн Министрствозу—70 хуу күүсеткен. Грузин ССР-ге болгаш Азербайджан ССР-ге чуртталга тулугушкунуну планы 1952 чылда күүсетчиги.

Шак ындаг байдал 1953 чылдын бирги чартык чылында база бар болуп турар. Чуртталга шөлүн ажаллаага киририниң талазы-биле 1953 чылдын бирги чартык чылынын планын ССРЭ-нің Транспорт болгаар машина тулугушкуну Министрствозу чүгүлө 38 хуу, ССРЭ-нің Машина тулугушкуну Министрствозу—43 хуу, ССРЭ-нің Ышк болгаш саазын үлөтүрүнүн Министрствозу—49 хуу күүсеткен.

Чамдык тулуг организациялары күүседип турар ажалдарын шынарынче чогуур кичээлге салбайн турар. ССРЭ-нің Хөмүр даш үлөтүрүнүн Министрствозунун «Артемшахстрой» трестиниң №2 тулуг эргелели Донбасста Ленин аттыг №5 шахтанын «Победа» деп сурунуп чуртталга бажынарнын ажаллаага улуг чедимче чок чоруктарды дугаарган. Ол тулуг эргелелиниң 1952 чылдын августта ажаллаага дугаарган Культура бажынынын бажынары септелге ажалдарын чорудаары чорудаарына хөй чарыгдаларын негеп турар.

Дыка хөй эвилелешкен республикаларда медицина албан черлери болгаш школалар тулугушкунуну

планы күүсетинмейн турар. Ол планы 1952 чылда Казах ССР-нің болгаш Узбек ССР-нің министрлер Чөвүлелери оңа багай күүсеткенер.

Эвилелешкен республикаларынын министрстволары болгаш министрлер чөвүлелери чуртталга болгаш культураны амыдырал тулугушкунуну планнарын күүседиринче болгаш күүседип турар ажалдарын шынарынче улуг кичээлге салза чогуур. Узун хуусаалыг салышкынар банкыларынын тулугун бот-уезиниң кудулаанышкыны, смета чурумунун сагылганы, ышкты ресурсларын мобилизаастаары дээш контрольду кошкак боттандырып турарын, тулугун үненин аартлашкынын чогуу чылдаганнарын илеретпейн база хөрөнгилерин болгаш объектилерде материалдыг ресурсларына таарыштары дээш демиселди чепсез чорудуп турарын айтыр эргежок чугула.

Коммунисттик партия болгаш Совет чазак эртемниң хөгжүлдезинин болгаш чепчеленишкенинин дугайында хүн-бүрүнүн сагыш салышкынын кылып турар. Бистин чуртта эртен-шинчилел албан черлериниң улуг четкизи тургустунган. Эртемниң хөгжүлдезинге күрүне чылдын-на хөй дөвөвилелди үндүрүп берип турар. Совет эртемденер улус ажил-агыйына эртем талазы-биле чугула ужуру-дузалыг хөй проблемаларын шийтирилээн.

Колхоз болгаш совхоз бүдүрүлгезиниң негелдеринден ам-даа хожудап турар болза-даа, көдээ ажил-агый эртеми социалисттик көдээ ажил-агыйны көдүрериниң херээнге улуг салышкынын кириген. Көдээ ажил-агыйнын чамдык институттары үе-шагынын болгаш хөрөгилерин хөй чарыгалдарын үндүрүп тургаш практиктик түнелдерин бербейн турар болза-даа, тус-тус айтырылгар талазы-биле хөй чылдыг шийчидилгелерин чорудуп туралар. Институттар болза, көдээ ажил-агый бүдүрүлгезинге шагда-ла непертерип таратына берген чүдүлдер дугайында хөй саналдарын кирип туралар. Чижээ, оон ужурунда Көдээ ажил-агый эртемнеринин В. И. Ленин аттыг Академиязынын удобрениелер, агротехника болгаш агрохөрүзү эртемниң талазы-биле Бүгү-эвилел институтуна 1952 чылда кирген 20 саналдардан чүгүлө чөвүлел санал хүлээп алдынган.

ССРЭ-нің Көдээ ажил-агый болгаш белеткелер Министрствозу болгаш Көдээ ажил-агый эртемнеринин Академиязы эртен-шинчилел албан черлерин удуртурун экижидип, көдээ ажил-агыйнын мурнунда туруп турар сорулгаларын шийтирээринге оларын ролон бедитсе чогуур.

Эштер депутаттар! 1951 чылда ССРЭ-нің Күрүне бюджетиниң күүселдезиниң дугайында отчөтту болгаш 1952 чылда ССРЭ-нің Күрүне бюджетиниң күүселдезиниң дугайында отчөтту бюджет комиссиясы таныжып көргөн. Ол чылдар дугузунда ССРЭ-нің Күрүне бюджетиниң күүселдезиниң дугайын ССРЭ-нің Сан Министри эш Зверев илеткел каан болгай.

1951 болгаш 1952 чылдар дугузунда ССРЭ-нің Күрүне бюджетиниң күүселдезиниң дугайында ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелени кирип келген отчөттары өскөргилерге чокка бадылаар деп саналды бюджет комиссиясы кирип тур.

Оон-биле чергелештир 1952 чылда бюджет мурнунга хүлээлгелерин күүсетпезин: чик болгаш аш-чем үлөтүрүнүн, тулугун, хөмүр даш үлөтүрүнүн болгаш өске-даа министрстволар эртен чылын ажил-агый эвес чоруктардан улуг чидиргелерин, продукцияларын бот-уезиниң аартаашкынын болгаш бараан-материал үнелелдериниң артык курлавырларын тыптышкынын болдурган бүдүрүлгелерин болгаш организацияларын сан-хөө-ажыл-агый чорудуларын 1953 чылда ажаландыраары экижидериниң чугулазынче кичээлге салыры эргежок чугула деп бюджет комиссиясы санал тур.

Улус ажил-агыйнын хөгжүдөрүнүн күрүне планын болгаш 1953 чылда ССРЭ-нің Күрүне бюджетиниң күүседир болза, ажил-агый болгаш сан-хөө органнарынд оларын ажаллаанын улам ыңайгы экижидилгезин негеп турар. Министрстволарын удуртуучулары экономиказын ажалдын дейнелин бедилери, бүдүрүлгө бүрүзүнүн оон ажил-агый болгаш сан-хөө ажил-чорудулаанынын талазы-биле тодаргай ажалдаары эргежок чугула.

ССРЭ-нің Сан Министрствозу

ажыл-агыйнын болгаш бүдүрүлгелерин адырларынын сан-хөө ажал-агый ажал-чорудулаарында чепстерин илередири талазы-биле ажалды күштелдерири база ол чепстерин өй-шаанда узуктаарын негери чугула.

ССРЭ-нің Сан Министрствозу болгаш чер-чериниң сан органнары ол талазы-биле дыка улуг ажилды чорудуп турар. Ындыг болза-даа, олар камналганын корум-чурумун сагып, улус ажил-агыйында курлавырларын илередири дээш контрольду ам-даа чепсез боттандырып, үненин тыптырынын, бот-уезиниң бүдүрүлгелерде материалдарын болгаш барааннарнын артык болгаш ажык чок курлавырларын садып сайгарарынын, улус ажил-агыйына санажылгаларын экижидериниң айтырылгыныче чогуур кичээлгени ам-даа салбайн турар.

Сан-хөө планнарынын күүселдезини, камналганын корум-чурумун сагырынын дугайында, социалисттик өчүнчү камгалаар дугайында контрольду боттандыраарына улуг роль иштики ведомстволарын сан-хөө контролонга онаажып турар. Организацияларын болгаш албан черлериниң чамдык удуртуучулары ведомство иштиниң сан-хөө контролонун ужуру-дузанын чедир үнелелейн база контроль аппаратты удуртурун кол бухгалтерлерге шуут эртин идеген туралар.

Дыка хөй таварылгаларда ревизияларын ам-даа чазыс дейнелге чорудуп, ревизияларын түнелдериниң талазы-биле шийтирлер хүлээп алышкынына улуг саадаашкынарны болдуруп турар, ол болза, оларын ажыктыг чоруун кудуладып турар. Чижээ, ССРЭ-нің Чик болгаш аш-чем үлөтүрүнүн Министрствозунун тапкы үлөтүрүнүн Кол эргелели чамдык бүдүрүлгелерин ревизияларынын түнелдериниң талазы-биле дужаалдар үндүрерин чыл чылы-биле саадалып турган. ССРЭ-нің Химия үлөтүрүнүн Министрствозунун Даг-Химия үлөтүрүнүн Кол эргелели чамдык бүдүрүлгелерин 1952 чылдын ийги болгаш үшкү кварталдарда чорутулаан ревизияларын түнелдериниң талазы-биле шийтирлерин мынчага чедир хүлээп албаан.

Устүнде чугулаан чүдүлдерин барымдалаш, бүгү министрстволар ведомство иштинин контролон күүстелдери эргежок чугула. ССРЭ-нің Сан Министрствозу министрстволарда, албан черлеринде болгаш организацияларда ведомство иштинин сан-хөө контролонун ажалын хынаарын күштелдери эргежок чугула болгаш ССРЭ-нің Күрүне Контролонун Министрствозу-биле кады ол аппараттын ажалын экижидериниң талазы-биле хемчеглер дугайында саналды чазак черинге кирзе чогуур.

Эштер депутаттар!

Экономиказын болгаш культураны хөгжүлдезинге совет улустун чедип алган чедишкенини болза, бистин чурттуң улус ажил-агыйнын бүгү адырларын соксаал чок көдүрериниң талазы-биле партиянын XIX съездиниң төлөвилээн программасы амыдыралда шынк чоруду хажык чокка боттанып турарынын дугайын херечилеп турар.

Бистин чурттуң чедишкенини бүгү-ле тайбынга ынакшылгы деп, депчелеге кичи төрөлгенин бүгү делегейге тайбыны камгалаары болгаш быжыглаары дээш демиселче сорук кирип турар.

Кореяга тайбынчыдылга дугайында чугулаажышкынарнын чедишкенини доозулганы болза, тайбын болгаш демократиянын лагериниң улуг тилелгези болур болгаш тайбыннын улуг херээниң тилелгезинге тайбынга ынакшылгыг улустарын идегелин быжыглап турар.

Улус ажил-агый планын болгаш 1953 чылда Күрүне бюджетин чедишкенини күүседир-биле совет кижилер бистин ынак Төрээн чуртувустун күчү-шудалын күштелдеринын херээнге, тайбыны быжыглаарынын херээнге чаа улуг салышкынын кирирлер.

<

Өөредилге чылынга школалар белеткели

(Редакцияга келген чагааларың допчулалы)

Өвүр районунун Хандагайтыда эге школанын өөредилге чылынга белеткелини улуу-биле хожудат турарына демделгелин, эш Т. Сармг оол бодунун чагаазына сумуда «Коммунизмче орук» колхозун баштаар чери (даргазы эш Баазан) школа белеткелине кичээни салбайн, колхозчуларны ол чугула ажилче мобилизаставан барганы-биле тудуг, белетке мургай чер албаанын, ылангыя башкылар чурттаар д-рт өрээл бажының мынчага ханазы безин доозулбаан, школанын кышазы кылдынмаанын, школа чанында чангыс кубометр-даа ыш дүжүрүм-мээни, херектин байдалы мындыг дүжүрүмүнүн турунда, суму Совети (даргазы эш Норбу), колхозта парт-организация (секретары эш Дамды) шиптирлик хемчег албайн, сагыш тайбын олуруп турарын чөнтү-биле шүтүмчүлээн.

Тандынды Бай-Хаак чеди чыл школаны (директору эш Г. Кызыл-оол) бодунун бүгү белеткелини чогуур өйүндө доозупканын, школа, интернаттын, столовая, башкылар бажынарынын белеткелини эки шиптирлик дооскаш, бүгү-ле бажынарыны шүтүтүп дозулап, чугайлаан, школа, интернаттын дериг, херексел-дери бүрүнү-биле белеткелини, ам башкылар коллективни өөредилге номнарынын, бажы херекселдерини эмгелденин чорудуп турарын эш А. Көк-оол бодунун чагаазында бижээ.

Чөөн-Хемчик районун Чыргакы сумузунда эге болгаш чеди чыл школалары бо чылын өөредилге чылынга үдөгүлгү белеткелин, ол ийн школанын бүгү оран-бажынарынга капитал болуш үрүмк белеткелине кыска хуусаада эки шиптирлик доозулган, одалга сезонунда херексел-тирер топкап ыштын 50 хуузу школалар чанында дүшкенин, оон арткаанын сөөртүлгүзү чедишкенин, ийн үргүчүлүп турарын, өөредилге-ге хаара туттуна чогуур уруглар-нык үчүдө оларын кайызында-даа эмгелденини, школаларын долгандыр чаа херимнер туттунганын, мынчанга үстүндө ийн школа ам чүгдө күрүнө комиссиязынын күлээп алышыканын, өөредилге эгелээрин манап турар дээрзин эш К. Бора-Көжө бижип турар.

Чаа-Хөл районун Булуң-Терек сумузунда чеди чыл школанын Шангы, Ак-Хемден көжүргөн школа бажынарынын база Кара-Тал сумузуунун Сталин аттыг колхозта эге школанын Бай-Булуңдан көжүргөн школа бажынарынын тудуу мынчага эгелээни, ол школаларын бүгү-ле капитал болгаш үрүмк белеткелини улуу-биле хожудат, олар бажынын сөөртүлгүзү көчүрүлгүзү чорутуунга турбуле, партия райкому, райкууком ол кеңээни салбайн, школалар белеткелин чүгдө районго чуй катгаш, анаа-ла сагыш амыр олуруп, харын школалар белеткелине ажилдап турган бажынарынын сөгү белеткелине командылар, окта шын эвес чорукту болдуруп турарын көдээ бижикчи О. Хагыш-оол бодунун редакцияга чагаазында шынгын айтып турар.

Тожу районун Ий суму Совети (даргазы эш Шаннаамай) 1953—1954 өөредилге чылынга сумуда эге школанын чогуур өйүндө үдөгүлгү белеткээр талазы-биле эки шиптир-ли үндүрээ-даа, оон күүсүлдөзү дээш организасты ажилды багай чорутканы-биле эки шиптир кан-

дыг-даа боттанылга чок арттып, школанын белеткели мынчага шулуудавайн, олар ыш белеткели шуут чорутунмай барганын, школа белеткелинче ажилчы чонну мобилизаставанын, школа белеткелинин талазы-биле суму Советинге, колхоз баштаар черге (даргазы эш Монгол-бин) айтырып тургузарга, баштайгы үдө каас-коя азаашкыннар-биле кызыгаарлатынып тургаш, сөөлгү үдө херектин байдалы бергенде келдирге, «Школада ажилчыларнын херээ чүл? Школаны белетке-кээри оларнын дорт күдээлгези-дир» деп чылдаган тырттып турар апарганын, а үстүндө шиптирлик мындыг бюрократсыг байдалынын дугайында медеэ хомудалдарын хейу-биле алган хирезинде райкууком даргазы эш Биче-оол мынчага тодаргай хемчег албай турарын, ол школанын эргелекчизи эш О. Монгуш бодунун чагаазына бижээ.

Бистин көдээ бижикчиси эш С. Ширап Бай-Тайга районун школалар белеткелинде четпестере хамаарыштыр дараазында фактыларын бодунун чагаазында айтып турар:

—Өөредилгеге хаара туттуна чогуур уругларнын саны 2200 чедир көвүдээр чүве болганда, район школаларынын чамдызынын оран-бажыны бо чылын элээн алгыр, чамдык «Муриакчы», «Тилелге» дээш ышкаш колхозтарга чеди чыл школаларынын чаа бажынары тутунар ужурул турган.

Район Советинин чоокта чаа болуп эрткен үшкү сессиязынга район школаларынын чаа өөредилге чылынга белеткелинин дугайында районо эргелекчизи эш Самойловтун илеткелин алган. Илеткелден болгаш анаа хамаарыштыр бердинген санал-ооналардан алгаш көөрге, херектин байдалы ындыг-ла эки эвес болуп турар.

Районо эргелекчизи эш Самойлов, школа инспектору көдээ школаларга барык-ла барбайн, боттарынын ажил-чорудулганын кабинет стилинче кирипкеш, чайны өттүр район төвүнге олурга чайлааннар. Оон улумунда районун эш ырак сумулары—Каргы, Мөген-Бүрөн, Хурен-Тайгада школаларынын белеткели онза хожудат турар.

Район школаларынын тудуг, белеткелине херексел-биле тускайлап чоруткан белен тудуг материалдарын районо райпо складында чогуур өйүндө албайн, үр чытырып келгенин ажилдап алгаш, райпо ажилдакчылары боттарынын оран-бажынарынын белеткелине ажилдап каапканын сөөлгү үдө илереп турар.

Районда одаар ыажын четче белеткеп, сөөртүп апкан чангыс-даа школа амдызында чок. Чамдык школаларда өөредилгеге хаара туттуна чогуур уругларнын үчүдө мынчага будулгаазынын.

Район Советинин үшкү сессиязы школалар белеткели чамдык черлерде элээн хожудат турарын барым-далааш, ону кыска хуусаада доозарын хандыраа чогуур хемчеглерин айтыкан шиптирлини күлээп ал, тусчу школаларга барып далааштыг организасты хемчеглерин алыры-биле тускай төлээрин дарый атырарын үндүренин айткан. Ол шиптирлик күүсүлдөзү чер-черде боттанып эгелээ дээрзин эш Ширап түңнөп бижээ.

Хүн-бүрүдө үндүрүп турар солунарын, сеткүүлдерин болгаш өске-даа литератураларын чагыкчыларга чогуур өйүндө чедирген турары чыгышкыларын болгаш чер-черде почта агентилеринин хундүлүг хүлээлгези болур.

Чагыкчыларнын чагылгаларын чогуур өйүндө чедирери—бүгү делегей байдалын, Кореяда болушкунарын, Совет Эвилелинин иштики болгаш даштыкы байдалынын, улус демократиязынын чурттарында улуг-улуг чедирешкенин дугайын номчукулдарын чогуур өйүндө биллип алган турарына дузалаар.

Бай-Тайга районун эш ырак черлери—Мугур, Каргы болгаш Хурен-Тайга, Мөген-Бүрөндө почта дажылгазы сөөлгү үдө ала-чаягаар оожургалдын агымиче кире берген. Бо сумуларын чагыкчыларын чагылгаларында чамдык номерлер чок-даа болур таварылгалар моон мурунда тургулаан. А харын-даа чамдык чагылгалар мырнай келбизинге чедип турар. Ынчангаш, чагыкчыларнын негелдизи күштөлип

Редакцияга чагаалар

Почта дажылгазын чурумчудар

турары херек кырында көстүп турар. Төп черлерден келир «Крестьянка», «Дружные ребята» болгаш «Советский Союз» деп сеткүүлдер барык келбейн турар. Ол сеткүүлдерни чогуур кайы чер саададып турары билдирмес. «Советский Союз» деп журналдын март, апрель айларда үнгөн номерлери мынчага чедир келбээ.

Кажан почта арай деп чедип келген үдө, чагыкчыларнын чагылгаларынын номерлеринде чамдык номерлер чок болур таварылгалар хей. Ол ышкаш чамдык чагыкчыларга солун шуут четпейн турары ам-даа бар.

Бир эвес мындыг байдалды турар болза, көдээ чонун ортузунга солун, сеткүүлдерни чедирер ужурулг почта дажылгалары, чер-черде почта агентилери солун таралдыгазын сандалашкына чедирип болуру чугаа чок. Мынчангаш бо сумуларда чагыкчы чонун ортузунга чагылгаларын өй-шаанда чедирип, почта дажылгазын чурумчудары негетинип турар.

Чурукта: Барын-Хемчиктин «Металлург» команданын капитаны В. Ефимовка облпрофсоветтин кубогун облпрофсоветтин күш-культура болгаш спорт секциязынын даргазы эш Федотовтун тыпсып турары. Оң талазында Барын-Хемчик команданы дөрткү санын хаалгаже кирип турары.

Кубокту чаалап алган

Область төвү—Кызыл хоорай ам бо хунерде спортчу болушкунарын хунун чурттап эрттирип турар. Ам бисте областын бири чери дээш футбол талазы-биле маргылаа үргүчүлөп турар. Облпроф-эвилелинин кубогу дээш спортчу демисел чүгдө доозулган.

Бо чылдын август 7-де, Кызылдын «Совет Тыванын 5 чыл ою» стадионунга Облпрофсоветтин футбол талазы-биле кубогу дээш шүүдөлиг ужурашылга болган. Анаа Кызылдын «Металлург» командасы Барын-Хемчиктин «Металлург» команданы биле ужурашкан.

Ол ужурашылга көрүкчүлөргө солун турган. Кым-на куботу алыры? Барын-Хемчиктин командасы ийн чыл улай (ол энир ылын кубокту база чаалап алган) алгаш баары ол бе? деп айтырыг футбол талазы-биле аарып чорур кижилерге тургустунуп турган.

Оюн эгелээ. Баштай кызылчылар атакалап эгелээнер. Ынчалзажок удатпаанда инициатива барын-хемчикчилерин талазынга барган. Оюнун бири чарты доостурда сан барын-хемчикчилерге ажыкты 3:1 турган.

Ийги чарты эгелээрин көрүкчүлөр четпейн манап турганнар. Кызылчылар бир саны кирип ан шыдаан болза-даа, Барын-Хемчиктин спортсменнери удур атактары улам күштөлдиргеш, удурланыкчызын хаалгазынче база бир саны кирип тепкеш, оюнун 4:2 саныг кылдыр дооскаш, Облпрофсоветтин кубогун чаалап алганнар.

Барын-Хемчиктин «Металлург» команданын капитаны Виктор Антонович Ефимовтун бистин корреспондентис-биле беседазына чугаалааны болза:

— Облпрофсоветтин кубогун бистин командасы ам ийн чыл улай чедип ап турар. Ындыг болза-даа областын спортчу интигелдиге бистин улуг күзелдиси бар: бистер областын шыраак командалары-биле ойнавайн турар бис. Ол тергини четпес. Бистер ол командаларын чалаары-биле келбейн турарлар. Чижээлээрге, чоокта чаа бо кубокту дээш маргылаага Чөөн-Хемчиктин командасы ийн катап тускай хунун айтып каан турда-ла биске келбейн барганы безин барымдаа болур. Бистин күзеп турарымыс болза, совет спорт массалыг болганда биске областын шыраак командалары кээп турзунар, чок болза олар бистерин чалап турзунар. Шап ындыг культуралыг харылзааны кылып тургаш, бистин областка спорт херээн бедик чадаже көдүрүп шыдаар бис.

Маргылаа доозулган сөөлүндө Барын-Хемчик районун тилекчи команданын кубокту тывыскан. Тилекчилерни көрүкчүлөр адыш часкаашкыннары-биле үдөп турганнар.

Библиотека кажан ажытынарыл

Элегес-Аксы болза, чурттакчы чонун хей, чарты колхозчу, чартын ажилчын суур болгай. Суурда чурттакчыларын—колхозчу тараачкунарын, шахтер ажилчыннарын материалдыг байдалы хун-бүрү эки-жээни-биле чергелештир, оларын культуралыг херекелдери база улам өзүп турар. Олар совет ном чогаалды, солунарын хейу-биле номчурун, кино-чуратканын көөрүн, олардан өөренирин улуу-биле күзээрлер.

Устүндө культуралыг негелделерини бирээни ында организастаан көдээ библиотека хандырап ужурулг. Шынында ол библиотекка чон мурунга бодунун дорт хүлээлгезин күүсүлдирден туржук, дыка үр үдө хагындыг турупкан. Чылдаганы чүл? Оран-савазы кызы бо, оон дептери эвээш бе? Чок, шүптү четче.

Хамык ужур, ону харышылп турар

Шоочалыг көдээ клуб

Өвүр районун «Торгалы» колхозтун төвүнге көдээ клубту тургуска-ла элээн үр үе эткен. Баштайгы үезинде ул көдээ клубтун ажилы элээн шынарлыг, план өзугаар чоруп келген. Ылангыя суурун аныктык хостуг үезинде чыгып келгеш, номчулгаларын кылып, чаа-чаа ырларын массалык-биле өөренип турганнар.

А көдээ клуб сөөлгү ийн ай дүгүндө шоочалыг туруп келген. Ында хылдыг хөгжүмнер: гитара, мандалина, чадаган дээр ышкаш чүүлдер шуут үрелип читкилээн. Көдээ

«Шынның» материалдарынын изи-биле

«Мындыг номнар кажан таратынарыл»

Бо чылдын июль 10-да үнгөн №127 «Шын» солунга «Мындыг номнар кажан таратынарыл?» деп эгелин чүгдө Бий-Хем районда спорт болгаш күш-культураны янзы-бүрү литератураларын таралдыгазын багай чоруп турарынын болгаш харын-даа ындыг литературалар салдыг магазиндерде чок болуп турарын шүгүмчүлээн.

Кореяга тайбычыдылга талазы-биле шериг комиссиязынын хуралы

ПЕКИН. Сяньхуа агентилелинин корреспондентизинин Кэсондан дамчытканы:

Тайбычыдылга талазы-биле шериг комиссиянын август 5-те хуралына Катышкан Нацияларын командылаанын төлээлекчизи болза, Катышкан Нацияларын командылаанын чепчек чок 34 кижилери болгаш 2 чүк машиналары, тайбынчыдылга дугайында дугуржулганы уруп, шериг кызыгаарыл шүгүмун Пойордан ырак эвес черге эртин кирип келген дээрин билдинген.

Ол таварылганы дугайында тускай илеткелди ийн талаларнын секретарыларын дамчыштыр тайбынчыдылга талазы-биле шериг комис-

КИНО

«Дарлал адаанга тургаш»

Областын кино экраннарында «Дарлал адаанга тургаш» деп урай-чечен чаа кино үнүп эгелээ. Ук кино-чурукту Иван Воевоутч романын барымдаалап П. Спасов биле Г. Крынцова оларын сенажытканын өзугаар Болгариянын Софияда урай-чечен кино-чуруктар студиязы бұдүрүп үндүрчү.

Болгария беш чүс чылдарын дугузунда турк дарлаалды адаанга чораян. Ынча үр үдө болгар улус эрге-шөлээ чок, чедимес, туренги байдалды шыдажып эрттип келген. Турк кулданыкчылар болгар улустун бүгү-ле национал өзү-чурумун, хосталгалыг демиселин хаме базыл узуткаарын орадалжып турганнар.

«Дарлал адаанга тургаш» деп кино-чурук болза, Болгарияга 1876 чылдын апрель турга-халышыкынын белеткелинин тургаш оң боттанылганынын үезинде болгар улустун турк эжелекчилерге удур, национал-хосталгалыг шимчээшкенин илереткен болушкуннарын бирээни көргүзүп турар.

1875 чыл, Турк эжелелге удур сүдчээ тура-халышыкына киришкен дээш назынында хоругдатырып шиптиртен революсучу Иван Кралич Турциянын кара-бажынында дезип үнгөш, бодунун төрөөн черинге чедип келир. Болгар тараачкынар база-ла мурунундагыш ышкаш, Турциянын

КИНО

«Дарлал адаанга тургаш»

султанынга үндүрүг төлөп, кадыгдошкун шаажылап болгаш күш-күчүлдөй өрүп, човуланга таваржы турары Краличке базым бүрүзүнге көстүр. Ук кино шак ынчаар эгелээр...

Революсучу Иван Кралич чуртка дезип чоруп тургаш, дээрбе эзенин бажынынга чедип келип, анаа чаштынып чыткаш, дээрбе эзенин уруун турктарнын канчаар туразында аажылаар дээниге болчуп, оларны анаа киленин-биле өлүргүлөшү, уругну чүдөк-бужар күчүлдөдөн ырып алыр. Дээрбе эзи-биле Краличтин таныжылгазы ынчаар эгелээр. Болгар улустун национал-хосталгалыг демиселинин талалакчызы анык шажынчы Викенгийге Краличнин дээрбе эзи чедире бээр. А Викентий Краличнин хоочун революсучу Соколов-биле таныштырар.

Иван Кралич Ак Дуган суурнуң чурттакчыларынын дузаламчызы-биле ол черинг школанынга Огнянов деп чажыт ат-биле башкылап туруп алыр. Ол национал-хосталгалыг шимчээшкенин талалакчыларынын дузаламчызы-биле революсучу чажыт комитетти тургузар. Ол комитетке Болгарияны хостары дээш боттарынын бүгү күжүн болгаш амы-тынын харам чокка бээринге белек кижилер киргилээ. Кралич-Огнянов тура-халышыкынын белеткээр талазы-биле

КИНО

«Дарлал адаанга тургаш»

улуг ажилдарын чорудар. Анаа доктор Соколов, студент Кандов, башкы Рада болгаш бөдүүн тараачын Боримечка олар илекейлин-биле дузалажып турарлар.

Революсучу чажыт комитеттин чер-черде тургустунган бөдүктеринин организастааны-биле Обортишт деп черге янзы-бүрү суурларын чоңу улустун хуралына чыгып келир. Суурларын төлээлекчилери турк дарлаалды ап октаптарынын үези келген деп чүвени ол хуралга чангыс эл-сеткил-биле илерелди. «Кулданыкчы турктарнын ханы төктүр шак келген, хостуг амыралды чаалап алынары!» деп кыйгырылгар оонмоон дынналып турар. Бодунун ада-чурту дээш амы-тынын бээринге белек олар болгар улустун мурунундан тангырагаларлар. Тура-халышыкынын май бирээде бүгү округтарга харугда эгелээрин хуралга доктаадыр.

Ынчалза-даа дайзын ону билди каар. Хуралдын шиптирлини дугайын бир өскерликчи турктарга медеэ-лептер. Тура-халышыкынын болдур-базы-биле турк дарлакчылар баш удур хемчеглерин база чорулуп эгелээр.

Тура-халышыкынын эгелээринин дугайында шиптир эжелекчилерге билдине берген чүве төлээде, ону доп-дораан эгелээр деп Огнянов санал үндүрөр. Ол саналды өзугаар турк кулданыкчыларга удур улустун тура халышыкынын май бирээде эвес, оон бетинде эгелээ.

Тура-халыкчылар-биле турк чагыкчыларнын аразына чидиг се-

КИНО

«Дарлал адаанга тургаш»

гиржип алышыкын күш талазы-биле дең эвес байдалга эгелээр. Чүге дээрге, тура-халыкчыларнын күжү эвээш болганын хараазы-биле дезип аткаарлар ужурга таваржыр.

Кол күшү аштырышыкына таварыштырбазы-биле Огнянов, Соколов баштаган эки-турачыларнын бөлүү дайзынын орун моондактаары-биле чыдып калгаш, өске кол күжүн бүүзээшкенин үверинге арганы болур. Анаа Огнянов болгаш эки-турачыларнын бөлүү болгар улустун даштыкы дарлаалдан хосталыры дээш демиселинге шыныч болуп, маадырлыгы-биле өлүрлөр. А кол күш өске тура-халышкан округтарына база катыжып шыдавайн баар. Тура-халышыкын кадыг-дошкуну-биле бастыраар.

Апрельдин алдарлыг тура-халышыкыны аштырышыкына таварышса-даа, ада чуртунга болгаш бодуну чоңунун херээнге кызыгаар чок бердинген маадырлар болгар улустун чүркетинге кээзе мөнгөзү-биле чурттап арткаан. «Хосталга чоокшулаан! Чон өлбөс! Болгария хостуг болур-даа!»—деп оларнын сөөстри херек кырынга боттанган.

Орус шериглерин дузаламчызынын ачызында Болгария турк дарлаалдын адаандан мөнгөзи-биле хосталган.

Турк эжелекчилерин Болгариядан үндүр сывырып, чылча шапкан орус шериглерге болгар улустун улуг ынакшылынын көргүзүү-биле «Дарлал адаанга тургаш» деп кино-чурук доостур.

Борей улуска дузаламчы көргүзөр дугайында венгр чазактын шиптири

БУДАПЕШТ. Чуртту катап тургузарынын талазы-биле Корей Улус-Демократтыг Республикага дузаламчы көргүзөринин дугайында доктаалды Венгр Улус Республиканын министрлер Чөвүлели үндүргөн. Бодунун үргөдөттирген төрөөн чуртунун экономикаг каттап тургузуушкунунул улуг сорулгазы корей улустун мурунда туруп келген бо үдө Венгр Улус Республиканын министрлер Чөвүлели, корей улуска найбаралдыг дузаламчыны көргүсүшсаан, анаа бүгү венгр улустун эл-

Азия чурттарнын студентилеринге санаторийин Кыдатта тудуу турары

ПЕКИН. «Жешминьжибао» солунун дынаадып турарын өзугаар алырга, август 5-те Пекиннин Барын талакы хоорай кыдынынга шангы деп чурумалдыг бүткен районга Азия чурттарнын студентилеринге санаторийин тудуушкуну эгелээ.

Азия чурттарынын студентилеринге санаторий тударынын дугайында шиптирлини студентилерин Бүгү-кыдат федерациязынын саналдаанын өзугаар студентилерин Бүгү-делегей эвилели үндүргөн. Ол санато-